

בבא בתרא קב:

רשב"ם ד"ה "האומר לחזירו" כשיעור בית כור עפר אנו מוכר לך, דהיינו לפי חשבון סאתיים בחצר המשכן דהיינו מאה על חמישים ומכאן לא וחשוב לבית כור ט"ו פעמים מאה על נ' שבית כור הוא חומר והוא עשרה איפות שנאמר (יחזקאל מה, יד) "כי עשרת הבתים חומר" וכתב (יחזקאל מה, יא) "האיפה והבת תוכן אחד" להן והאיפה שלש סאין נמצא בית כור ל' סאין ולאו מקום הראוי לזרוע כור תבואה קאמר, אלא לפי חשבון ששיערו חכמים כדפרישנא הכא (והוא בריבוע ⁽²⁾) ארבע אמות חסר משהו פחות משליש רוחב אצבע ויתר על רובע, כנ"ל

לשונו של הרשב"ם	ביאור
דהיינו לפי חשבון סאתיים בחצר המשכן דהיינו מאה על חמישים	אמה 50 * אמה 100
ומכאן לא וחשוב לבית כור ט"ו פעמים מאה על נ'	פעמים 15 * אמה 50 * אמה 100
שבית כור הוא חומר והוא עשרה איפות שנאמר (יחזקאל מה, יד) "כי עשרת הבתים חומר"	בית כור הוא 'חומר' הכתוב בפסוקים ואיפה נקראת בית ולכן 1 כור = 10 איפות
וכתיב (יחזקאל מה, יא) "האיפה והבת תוכן אחד" להן	והאיפה והבת זה אותו דבר
והאיפה שלש סאין נמצא בית כור ל' סאין	איפה = 3 סאה 10 איפה = 30 סאה = 1 כור (חומר)
ולאו מקום הראוי לזרוע כור תבואה קאמר, אלא לפי חשבון ששיערו חכמים כדפרישנא הכא	מדובר על מידה קבועה שאינה משתנה בגודל של: פעמים 15 * אמה 50 * אמה 100 = 75000 אמה
והוא בריבוע	בשביל שיהיה אורך ורוחב שווים לשטח של 75000 אמה צריך לעשות שורש
⁽²⁾ ארבע אמות חסר משהו פחות משליש רוחב אצבע ויתר על רובע	(חייבים לתקן את הגירסא כמובא בב"ח או במהרש"א, כמובא בהמשך או למחוק את זה כפי שמחק המהרש"ל) $\sqrt{75000}$ אמה = 273.861 ובשביל השטח המרובע צריך לחשב אמה 273.861^2
כנ"ל	כן נראה לי

הגהות הב"ח ⁽²⁾ רשב"ם ד"ה האומר וכו' והוא בריבוע לעל אמות חסר טפח פחות משהו והמקוה פחות מחלי רוחב אצבע ויתר על שליש כנ"ל

לשונו של הב"ח	ביאור
רעל אמות	$\sqrt{75000}$ אמה = 273.861 (~274) ובשביל השטח המרובע צריך לחשב אמה 273.861^2
חסר טפח פחות משהו	בכל 1 אמה יש ו' טפחים ולכן ה' טפחים = 0.833 אמה = (ה' טפחים) טפח 0.833 – טפח 0.861 טפח 0.027667
והמקוה פחות מחלי רוחב אצבע ויתר על שליש	בכל טפח יש ד' אצבעות 1 טפח = 0.1667 אמה 1 אצבע = 0.041667 1/2 אצבע = 0.020833 1/3 אצבע = 0.013889 1/3 רוחב אצבע > משהו > 1/2 רוחב אצבע
כנ"ל	כן נראה לי

מהרש"א "כזר כחז מהרש"ל סנפל טעות סנפל טעות בפירש"ס.. זה הריבוע מחזיק רע"ג אמות וה"ט
 ואלצבע קטנה על רע"ג אמות וה"ט ואלצבע קטנה ע"ש ודו"ק"

לשוננו של המהרש"א	ביאור
כזר כחז מהרש"ל סנפל טעות סנפל טעות בפירש"ס..	במהרש"ל לא גורס את המילים האלו ברשב"ם ולכן יש סוגריים בגמרא על כך שזה ארבע אמות בלבד (ולא מאתיים שבעים וארבע)
זה הריבוע מחזיק רע"ג אמות	$\sqrt{75000}$ אמה = 273.861 (~273) ובשביל השטח המרובע צריך לחשב אמה 273.861^2
וה"ט	בכל 1 אמה יש ו' טפחים ולכן ה' טפחים = 0.833 אמה = (ה' טפחים) טפח 0.833 – טפח 0.861 טפח 0.027667
וּאֲלֻצְבַּע קטנה, ע"ש ודו"ק	בכל טפח יש ד' אצבעות 1 טפח = 0.1667 אמה 1 אצבע = 0.041667 1/2 אצבע = 0.020833 1/3 אצבע = 0.013889 1/3 רוחב אצבע > אצבע קטנה > 1/2 רוחב אצבע (המהרש"א קורא לחלק הזה של האצבע בשם אצבע קטנה)